

©БДУ

НАЗОЎНІКІ “ДУША” І “СЭРЦА” Ў СКЛАДЗЕ БЕЛАРУСКІХ І РУСКІХ ФРАЗЕАЛАГІЗМАЎ

В. У. ПРАКОНІНА, С. М. ЯКУБА

This article is dedicated to the comparative analysis of the idioms with nouns “soul” and “heart” in Belorussian and Russian languages and also to the research of typologically common and separate features of this idioms

Ключавыя словы: фразеалагізм, канцэпт, кампаненты “душа” і “сэрца”

Параўнанне і супастаўленне ў фразеалогіі з’яўляецца неабходным і агульнапрызнаным метадычным прынцыпам навуковага даследавання, тым больш, што ва ўмовах блізкароднаснага беларуска-рускага білінгвізму адбываецца пастаяннае ўзаемадзеянне фразеалагічных фондаў беларускай і рускай моў. Як адзначае Г. І. Малько, “параўнальнае вывучэнне фразеалагізмаў абедзвюх моў, разуменне іх сутнасці і значэння дапамагае ўбачыць агульнае і нацыянальнае, адметнае, характэрнае толькі для адной з моў” [2, с. 18].

Фразеалогія той ці іншай мовы мае выразны атрапацэнтрычны характар, разглядаецца як транслятар культурнай інфармацыі і суадносіцца з найважнейшымі фрагментамі моўнай карціны свету. У сувязі з чым актуальным і надзённым падаецца даследаванне канцэптаў “душа”, “сэрца” ў беларускай і рускай фразеалогіі, што дапаможа прасачыць разнастайнасць нацыянальнага светаўспрымання і светаразумення. Выклікае цікавасць і параўнальна-супастаўляльнае вывучэнне фразеалагізмаў з назоўнікамі “душа”, “сэрца” ў беларускай і рускай мовах у марфалагічным, структурна-граматычным і стылістычным аспектах, таму што, як вядома, згаданыя вышэй класіфікацыі дапамогуць выявіць спецыфіку фразеалагічных адзінак на розных моўных узроўнях як адной, так і некалькіх моў.

Пры даследаванні канцэптаў “душа” і “сэрца” за аснову была ўзята неабходнасць вылучэння і апісання іх паняццёвых, вобразна-метафарычных і міфалагічных значэнняў.

Падчас аналізу марфалагічнай характарыстыкі беларускіх і рускіх фразеалагічных адзінак было заўважана, што сярод даследаваных дзеяслоўных фразеалагічных пар не назіраецца адрознення ў выражэнні тых або іншых граматычных катэгорый. Некаторыя рускія фразеалагізмы, што складаюць пару з беларускімі дзеяслоўнымі фразеалагічнымі адзінкамі, не суадносяцца з пэўнай часцінай мовы і з’яўляюцца “несуадноснымі” [1] (сярод дадзеных фразеалагічных адзінак выяўляецца несупадзенне ў граматычнай катэгорыі склону) *бел. каменем* (Т. скл.) *ляжыць на душы* [4, с. 409] – *рус. камень* (Н. скл.) *на душе* [3, с. 151].

Структурна-граматычная характарыстыка паказала, што фразеалагізмы-словазлучэнні з кампанентамі “душа” і “сэрца” ў беларускай і рускай мовах утвораны па структурных схемах дапасавання (бел. *за мілую душу* [4, с. 407] – рус. *за милую душу* [3, с. 153]) і кіравання (бел. *вярэдзіць душу* [4, с. 407] – рус. *бередитъ душу* [3, с. 153]).

Несупадзенне стылістычнай характарыстыкі беларускіх і рускіх фразеалагізмаў звязана са спецыфікай фарміравання беларускай і рускай моў, а таксама з асаблівасцямі станаўлення іх стыляў. Так, напрыклад, калі разглядаць функцыянальна неамацаваныя беларускія фразеалагізмы і іх размоўныя (ці іншай разнавіднасці) рускія адпаведнікі, можна заўважыць, што рускія фразеалагізмы маюць вузейшае значэнне за беларускія, і наадварот: бел. *вялікае сэрца* [5, с. 486] (функц. не замац.) – рус. *большое сердце* [3, с. 420 – 421] (кніжн.), бел. *усімі фібрамі (сіламі) душы* [5, с. 410] (функц. не замац.) – рус. *всеми фибрами души* [3, с. 151] (кніжн.).

Такім чынам, праведзены падчас характарыстыкі канцэптаў “душа” і “сэрца”, даследавання марфалагічных, структурна-граматычных і стылістычных асаблівасцей устойлівых адзінак параўнальна-супастаўляльны аналіз фразеалагізмаў з кампанентамі “душа” і “сэрца” ў беларускай і рускай мовах дазволіў акрэсліць падабенствы і адрозненні ў фразеалагічных фондах абедзвюх моў.

Літаратура

1. *Лепешаў І. Я.* Фразеалогія сучаснай беларускай мовы: вучэб. дапам. для філал. фак. ВНУ / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1998.
2. *Малько Г. І.* Аб перакладзе фразеалагізмаў з рускай мовы на беларускую / Г. І. Малько // *Актуальныя праблемы існавання мовы і рэчы.* Ч. 2. – Мінск, 2001. – С. 184–186.
3. *Фразеологический словарь русского языка: свыше 4 000 словарных статей / сост. Л. А. Войнова, В. П. Жуков, А. И. Молотков, А. И. Фёдоров; под ред. А. И. Молоткова.* – М., 1978.
4. *Лепешаў І. Я.* Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы: у 2 т. Т. 1 А-Л / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 2008.
5. *Лепешаў І. Я.* Фразеалагічны слоўнік беларускай мовы: у 2 т. Т. 2 М-Я / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 2008.